

УДК 004.8:37.091.12:378

Регіна Андрюкайтене, доктор PhD соціальних наук (менеджмент), доцент,
лектор Литовського університету спорту (Маріямполь, Каунас, Литва)

Роман Олексенко, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та соціальних наук,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

Каріна Олексенко, доктор філософії з педагогіки,
Комунальний заклад вищої освіти «Кременчуцька гуманітарно-технологічна
академія» Полтавської обласної ради, м. Кременчук, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ НАВЧАННЯ ТА АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Анотація. У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти інтеграції штучного інтелекту в освітній процес. Проаналізовано вплив інструментів ШІ на якість навчання, мотивацію студентів та дотримання принципів академічної доброчесності. Визначено педагогічні, організаційні та етичні умови ефективного використання ШІ у закладах освіти.

Ключові слова: цифрова освіта, штучний інтелект, академічна доброчесність, освітні технології, цифрова трансформація.

Abstract. The article examines the theoretical and practical aspects of integrating artificial intelligence into the educational process. The impact of AI tools on the quality of learning, student motivation, and adherence to the principles of academic integrity is analyzed. The pedagogical, organizational, and ethical conditions for the effective use of AI in educational institutions are determined.

Keywords: digital education, artificial intelligence, academic integrity, educational technology, digital transformation.

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) трансформує сучасну освіту, відкриваючи можливості для персоналізації навчання, автоматизації рутинних процесів та підвищення ефективності педагогічної діяльності [1-3]. Водночас широке впровадження генеративних моделей створює нові виклики, пов'язані з академічною доброчесністю, цифровою грамотністю та якістю освітніх результатів [4].

Актуальність теми зумовлена необхідністю визначити, яким чином ШІ може підсилити навчальний процес, не порушуючи принципів чесності та об'єктивності.

Метою статті є дослідження теоретичних підходів та сучасних практик інтеграції штучного інтелекту в освіту з акцентом на їх впливі на якість навчання та ризики порушення академічної доброчесності.

Методологічна основа полягає в аналізі наукових джерел, порівняльному методі, узагальненні результатів емпіричних досліджень 2020-2025 рр.

Наукова новизна полягає у систематизації сучасних підходів до оцінювання впливу ШІ на якість навчання та доброчесність, а також у пропозиції концептуальної моделі взаємозв'язку між педагогічними ефектами та ризиками використання ШІ.

З метою розкриття проблематики було проаналізовано наукові праці, що відображають розвиток інтелектуальних навчальних систем, генеративних моделей та етичних аспектів їх застосування. Огляд літератури дозволив визначити теоретичні засади, на яких ґрунтується сучасне розуміння впливу ШІ на якість навчання та академічну доброчесність.

Перші узагальнюючі праці зосереджувалися на потенціалі інтелектуальних навчальних систем, адаптивного навчання та аналітики освітніх даних. У монографії [5] окреслено ключові напрями застосування ШІ: персоналізація навчання, підтримка вчителя, автоматизоване оцінювання, а також ризики посилення нерівності доступу до якісної освіти. Подібну позицію займає доповідь R. Luckin та інші [6], де наголошено, що ШІ має розглядатися як інструмент підсилення педагогіки, а не її заміни. Дані роботи формують концептуальне підґрунтя: ШІ розглядається як компонент «розумних» освітніх екосистем, що впливає на якість навчання через індивідуалізацію, зворотний зв'язок у реальному часі та аналіз великих масивів даних про навчальну діяльність.

Сучасні ж систематичні огляди фіксують різке зростання кількості емпіричних досліджень після 2022 року, що пов'язано з появою генеративних

моделей. У систематичному огляді [7] проаналізовано понад 150 емпіричних робіт за останнє десятиліття (2015-2025 рр.), показано, що домінують дослідження вищої освіти та STEM-галузей, а основні зафіксовані ефекти включають підвищення результатів навчання, мотивації та залученості студентів, а також покращення якості зворотного зв'язку.

Водночас автори підкреслюють низку системних викликів: етичне використання ІІІ студентами, недостатню готовність викладачів до роботи з інтелектуальними системами, ризик цифрової залежності та поверхневого засвоєння матеріалу.

Дослідження 2023-2026 років показують, що використання ІІІ підвищує мотивацію студентів, сприяє розвитку критичного мислення та формує навички роботи з даними. Однак огляди фіксують і подвійний ефект, а саме створення нових ризиків для глибини та самостійності навчальної діяльності.

Питання академічної доброчесності в контексті цифрових технологій розроблялися ще до появи генеративного ІІІ [8, 9], однак саме великі мовні моделі радикально загострили дискусію. У розділі «Academic Integrity and Artificial Intelligence: An Overview» [10] окреслено ключові проблемні поля: автоматизоване генерування текстів, складність виявлення неавторських робіт, зміщення акценту з «виявлення порушень» на «проєктування стійких до зловживань форм оцінювання».

Автори підкреслюють, що традиційні підходи до контролю плагіату втрачають ефективність у ситуації, коли текст створюється не шляхом копіювання, а шляхом генерації. Все це вимагає переорієнтації освітньої політики з каральних практик на превентивні: розвиток цифрової та інформаційної грамотності, прозорі правила використання ІІІ, переосмислення форматів оцінювання (усні захисти, проєктні роботи, автентичні завдання).

Вже у статті А. Ateeq та співавтори [11] проаналізовано вплив ІІІ на академічні результати та доброчесність у вибірці студентів і викладачів

університетів Бахрейну. Дослідження показало статистично значущий зв'язок між «освітнім впливом» ІІІ та академічними результатами ($\beta \approx 0,49$, $p < 0,001$), а також між педагогічними імплікаціями і результатами ($\beta \approx 0,45$, $p = 0,010$). Водночас вплив політик та етики на результати виявився помірним ($\beta \approx 0,24$).

Отримані дані інтерпретуються як підтвердження того, що якість інтеграції ІІІ має більший вплив на результати, ніж формальне існування етичних політик. Це узгоджується з висновками систематичних оглядів, де наголошується, що ефективність ІІІ визначається не технологією як такою, а контекстом її використання [7].

Окремий блок емпіричних робіт присвячено генеративному ІІІ (зокрема ChatGPT) у вищій освіті. Дослідження у журналах на кшталт «Computers & Education: Artificial Intelligence» (2023-2024) фіксують амбівалентне ставлення студентів і викладачів: з одного боку, інструменти ІІІ розглядаються як засіб підтримки навчання, з іншого – як потенційна загроза доброчесності та «розмивання» авторства. Науковці все частіше наголошують на ризиках: залежність від автоматизованих рішень, зниження самостійності, можливість порушення доброчесності через неконтрольоване використання генеративних моделей.

Отже, аналіз монографій та статей дозволяє виокремити кілька стійких тенденцій:

- ІІІ як фактор підвищення якості навчання [7];
- зміна парадигми оцінювання [10];
- ключова роль педагогічного дизайну [7];
- необхідність розвитку цифрової та етичної компетентності.

Використання ІІІ в освітньому процесі забезпечує такі позитивні ефекти, як підвищення якості навчальних матеріалів завдяки автоматизованій генерації прикладів, задач, пояснень; зростання індивідуалізації навчання; оптимізація часу викладача; розвиток цифрових компетентностей студентів (рис. 1). Але водночас

виявлено низку ризиків, серед яких можливість використання ШІ для неавторських робіт; зниження глибини засвоєння матеріалу; потреба у формуванні цифрової грамотності та навичок відповідального використання ШІ (рис. 1). Водночас науковці наголошують на ризиках: залежність від автоматизованих рішень, зниження самостійності, можливість порушення доброчесності через неконтрольоване використання генеративних моделей.

Рис. 1. Вплив ШІ на якість навчання

Для узагальнення виявлених підходів та структурування впливу ШІ на освітній процес нами запропоновано модель, що відображає ключові компоненти цього впливу (рис. 2).

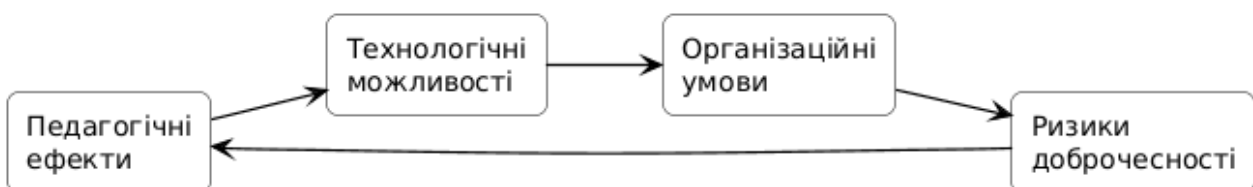

Рис. 2. Компоненти впливу ШІ на освітній процес

Таким чином, штучний інтелект є потужним інструментом модернізації освіти, здатним підвищити якість навчання та ефективність педагогічної діяльності. Проте його використання потребує чітких правил, розвитку цифрової культури та формування відповідального ставлення до технологій.

Перспективними напрямками подальших досліджень є створення адаптивних освітніх середовищ, інтелектуальних симуляторів та систем автоматизованої аналітики навчальних траєкторій.

Список використаних джерел

1. Куцак Л. В. Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2025. № 74. С. 27-37. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-74-27-37>
2. Олексенко К. Б. Освіта в умовах змін, інновацій та викликів. Міжнародна науковометодична конференція «Університетська наука і освіта: традиції та інновації». 2021. С. 77-78.
3. Олексенко Р., Олексенко К., Компанієць В. Філософія цифрової освіти 4.0 як новий науковий напрямок та її вплив на підготовку майбутніх професіоналів. *Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій*. 2024. С. 64-107.
4. Андриякайтене Р., Олексенко К., Дяденчук А. Інтеграція штучного інтелекту в освітній процес: переваги та етичні аспекти. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації*. 2024. С. 206-210.
5. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial intelligence in education promises and implications for teaching and learning. Center for Curriculum Redesign, 2019. <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10139722> (дата звернення 10.05.2026).
6. Luckin R., Holmes W., Griffiths M., Forcier L. B. Intelligence Unleashed. An argument for AI in Education. London: Pearson, 2016. <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1475756> (дата звернення 10.05.2026).
7. Garzón J., Patiño E., Marulanda C. Systematic Review of Artificial Intelligence in Education: Trends, Benefits, and Challenges. *Multimodal Technologies and Interaction*. 2025. V. 9(8). P. 84. <https://doi.org/10.3390/mti9080084>
8. Dawson R. J. Defending Assessment Security in a Digital World: Preventing E-Cheating and Supporting Academic Integrity in Higher Education (1st ed.). Routledge, 2020. <https://www.routledge.com/Defending-Assessment-Security-in-a-Digital-World-Preventing-E-Cheating/Dawson/p/book/9780367341527> (дата звернення 19.05.2026).
9. Eaton S. E. Plagiarism in Higher Education. London : Bloomsbury Publishing, 2021. <https://digital.casalini.it/9781440874383> (дата звернення 19.05.2026).

10. Kumar R., Eaton S.E., Mindzak M., Morrison R. Academic Integrity and Artificial Intelligence: An Overview. In: Eaton, S.E. (eds) Handbook of Academic Integrity. Springer, Singapore, 2023. https://doi.org/10.1007/978-981-287-079-7_153-1
11. Ateeq A., Alzoraiki M., Milhem M., and Ateeq R.A. Artificial intelligence in education: implications for academic integrity and the shift toward holistic assessment. *Front. Educ.* 2024. V. 9. P. 1470979. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1470979>